

Universitatea Națională de Arte | București
Facultatea de Arte Plastice

STRUCTURI FLUIDE ȘI SPAȚII DE REZISTENȚĂ ÎN SCULPTURILE MOI
/ Rezumat /

Doctorand: ADELINA IVAN
Conducător Doctorat: Prof. Univ. Dr. DARIE DUP

București 2025

Cuprins

/ Introducere

/ Căutări personale / Spațiul personal, spațiu abstract

1 / Geometria - spațiu simbolic de rezistență în artă / Spații abstracte auto-reflexive, opuse mediilor dominante / Hilma af Klint / Judy Chicago

2 / Liniaritate, orizontalitate și structuri non- ierarhice

3 / Structura de grilă - cadru critic, modalitate de organizare și mod de investigare a memoriei / Mona Hatoum / Agnes Martin / Vera Molnár

4 / Întinse. Destinse. / Tensiunea dintre rigiditate și maleabilitate

5 / Conceptul de Anti-formă. Mediu, materialitate și proces în sculpturile fluide

5.1 / De la Forme geometrice la Structuri fluide: Robert Morris în dialog cu Marion Baruch

5.2 / Dizolvarea formelor rigide în sculpturile artistelor: Eva Hesse / Lynda Benglis

6 / Sculptura obiect vs sculptura acțiune / Franz Erhard Walther / Lygia Clark

7 / Spațiu geometric, spațiu abstract, spațiu poetic - spații construite din straturi de țesătură / Richard Tuttle

8 / Studii de caz

7.1 Anni Albers - Țesături geometrice între experiment, artă și design

7.2 Louise Bourgeois - Explorarea relației dintre geometrie și domesticitate

7.3 Rosemarie Trockel - Geometria ca instrument de contestare a rolurilor tradiționale de gen

9 / Cadre. Intervenții geometrice pe șervete de masă / Atelierul

10 / Concluzii / Conceptul de Rezistență în structurile geometrice fluide

/ Bibliografie selectivă

Cuvinte cheie: Structuri fluide; Sculpturi moi; Spații de rezistență; Geometrie; Spațiu simbolic; Spațiu abstract; Deconstrucție; Structuri rigide; Instalații textile; Anti-formă; Materialitate; Proces; Textile; Liniaritate; Orizontalitate; Non-ierarhie; Structura de grilă; Memorie; Tensiune; Rigiditate; Maleabilitate; Domesticitate; Identitate; Reprezentare; Abstractizare; Performativitate; Repetiție; Limite; Fluiditate; Reziliență; Spațiu personal; Feminist; Marginal; Experimentare; Cadre; Intervenții geometrice.

Problema fundamentală a tezei o reprezintă modul în care geometria, asociată în mod tradițional cu rigiditatea și controlul, poate fi utilizată ca spațiu simbolic și abstract în cadrul sculpturilor moi și al instalațiilor textile pentru a deconstrui structuri sociale, culturale și artistice rigide și opresive. Aceasta cuprinde tensiunea dintre calitățile inerente ale geometriei și natura fluidă a textilelor, cât și modul în care această tensiune poate fi folosită pentru a contesta ierarhiile și normele de stabilitate legate de gen, domesticitate și convenții artistice.

Întrebarea centrală a acestei teze de doctorat este: *Cum poate geometria, ca spațiu simbolic și abstract, să deconstruiască structuri rigide și represive prin intermediul sculpturilor moi și al instalațiilor textile?* Cercetarea își propune să exploreze potențialul combinării formelor flexibile cu acest cadru conceptual al geometriei pentru a provoca și submina structurile de putere și normele sociale stabilite.

Ipoteza centrală a acestei cercetări se referă la utilizarea strategică a principiilor geometriei și a formelor abstracte, prin intermediul sculpturii moi și al instalațiilor textile, în special în contextul domesticității și al structurilor non-ierarhice. Premisa cercetării constă în explorarea unui mediu precum instalațiile textile, caracterizat prin flexibilitate și lipsă de duritate, într-un cadru teoretic în care geometria servește ca instrument conceptual și „spațiu

de rezistență” împotriva mediilor represive sau dominante, în special a celor legate de normele sociale, identitate și reprezentare.

Obiectivele acestei cercetări doctorale, așa cum reies din introducere și din structura tezei, includ:

/ Explorarea contextului istoric și evoluția complexă a sculpturii moi și a artei textile în cadrul practicilor conceptuale.

/ Definirea și explorarea conceptului de „spațiu de rezistență” ca spațiu virtual (mental, simbolic, abstract) în care se organizează un discurs critic nonverbal împotriva structurilor osificate.

/ Investigarea potențialului geometriei ca spațiu simbolic și abstract de rezistență împotriva mediilor sociale, culturale și artistice dominante sau represive și analizarea modului în care sculpturile moi și instalațiile textile pot funcționa ca instrumente pentru deconstruirea structurilor rigide și opresive legate de normele sociale, identitate și reprezentare.

/ Examinarea relației dintre obiectele care creează și definesc spațiul și reinterpretarea obiectelor și conceptelor domestice ca forme ale comentariului critic.

/ Demonstrarea faptului că formele de rezistență împotriva structurilor rigide de putere pot fi exprimate nu numai prin dimensiunea figurativă a artelor sau numai prin medii de artă tradiționale, cum ar fi pictura sau sculptura în materiale dure.

/ Examinarea tensiunii dintre rigiditate și maleabilitate în sculpturile moi și în instalațiile textile și a potențialului acestora de a explora limitele materiei și de a transmite stări emoționale.

/ Analizarea conceptului de „Antiformă” și utilizarea materialelor neconvenționale în provocarea paradigmelor sculpturale tradiționale.

/ Explorarea conceptelor de orizontalitate, non-ierarhie și liniaritate ca moduri de experimentare artistică, pentru a sugera absența dinamicii puterii în cadrul compozițiilor volumetrice bazate pe textile.

/ Analiza materialelor și tehnicilor care utilizează materiale textile pentru a contesta distincțiile ierarhice dintre artă și meșteșuguri.

/ Clasificarea și investigarea diferitelor aplicații ale geometriei în lucrări conceptuale realizate prin structuri sculpturale textile.

/ Analiza utilizării structurii de grilă ca un cadru critic, metodă organizatorică și mijloc de investigare a memoriei în lucrările artiștilor studiați / prezențați.

/ Examinarea modului în care căutările artistice personale, în special experimentarea cu textile stratificate și structuri geometrice, pun la îndoială granițele dintre sfera publică și cea privată. Analizarea utilizării materialelor textile și a intervențiilor geometrice asupra obiectelor casnice, precum șervetele de masă, ca modalitate de balansare a relațiilor dintre forță și fragilitate.

Metodologia folosită în această teză se bazează pe analiza istorică și analiza formală a artei, explorarea conceptuală și practica artistică personală ca formă de cercetare.

Sinteza capitolelor:

- **Introducere.** Acest capitol subliniază întrebarea de cercetare, ipoteza, obiectivele, metodologia și domeniul general al tezei și introduce conceptele centrale ale structurilor fluide și spațiilor de rezistență în sculptura moale.

Cercetarea își propune să creeze un echilibru între formele flexibile și un cadru teoretic care cuprinde practica unor artiști care folosesc mediul sculpturii moi și necesitatea experimentării geometrice, concentrându-se pe geometrie ca spațiu de rezistență, simbolic și abstract.

- **Căutări personale / Spațiul personal, spațiu abstract.** Acest capitol se referă la practica artistică personală, motivațiile și explorările inițiale ale spațiului personal și abstract care informează cercetarea.

- **1 / Geometria - spațiu simbolic de rezistență în artă / Spații abstracte auto-reflexive, opuse mediilor dominante / Hilma af Klint / Judy Chicago.** Capitolul evidențiază modul în care artiste precum Hilma af Klint, Emma

Kunz și Agnes Martin au folosit abstracția geometrică ca mijloc de a structura idei filosofice, științifice și spirituale. Capitolul include studii de caz ale artistelor Hilma af Klint și Judy Chicago, care folosesc geometria în mod similar și analizează modul în care abordările lor creează spații autoreflexive care provoacă normele predominante. De asemenea, în acest capitol teza examinează lucrări ca „Dinner Party” a lui Judy Chicago, care folosește geometria pentru a crea un comentariu critic asupra structurilor sociale legate de istoria și contribuțiile femeilor.

• 2 / **Liniaritate, orizontalitate și structuri non – ierarhice.**

Acest capitol explorează conceptele de liniaritate și orizontalitate ca alternative la structurile ierarhice în artă și societate. Expunerea unor teorii ale organizării non-ierarhice, cum ar fi conceptul de rizom al lui Deleuze și Guattari, și analizarea unor lucrări de artă care întruchipează aceste principii, făcând referire la practica experimentală, teoria arhitecturii mobile și la structurile utopice imaginate de Yona Friedman.

• 3 / **Structura de grilă - cadru critic, modalitate de organizare și mod de investigare a memoriei** / Mona Hatoum / Agnes Martin / Vera Molnár.

Acest capitol relevă statutul iconic al grilei în artă și potențialul său complex de explorare a spațiului imaginar. Capitolul include studii de caz ale artistelor: Mona Hatoum, Agnes Martin și Vera Molnár, analizând diversele utilizări ale grilei în abordarea unor concepte legate de identitate, contradicții sociale, experiențe spirituale sau abstracție digitală. De asemenea în acest capitol am realizat analiza abordării minimaliste a grilelor lui Agnes Martin ca expresii ale emoției și conexiunii cu natura. În mod similar, Mona Hatoum folosește grila în relație cu sistemele de control și identitatea ei de rădăcină, criticând sistemul prin poziția ei de opoziție. Hatoum de-familiarizează spațiile domestice recunoscutibile prin dezvăluirea naturii rețelelor de putere care învâluie semnificația cuvântului „acasă”. În cele din urmă, sunt examinate lucrările digitale ale Verei Molnár care explorează potențialul estetic al algoritmilor în generarea abstracțiilor geometrice.

• 4 / **Întinse. Destinse. / Tensiunea dintre rigiditate și maleabilitate.**

Acest capitol examinează materiale și tehnici care utilizează interacțiunea dintre rigiditate și maleabilitate, tensiunea dintre „întins” și „destins” în sculpturi și instalații textile, ca mijloace de explorare a limitelor fizice și conceptuale. Teza analizează modul în care alegerea și manipularea materialelor pot simboliza constrângerea și eliberarea, ordinea și fluiditatea.

Lucrările Magdalenei Abakanowicz sunt prezentate ca exemple de dizolvare a granițelor dintre arta înaltă și meșteșugurile tradiționale. Fibrele textile, deși aparent fragile, sunt țesute și stratificate pentru a crea forme puternice și impunătoare, sugerând rezistența colectivă a comunităților.

• 5 / **Conceptul de Anti-formă. Mediu, materialitate și proces în sculpturile fluide.** Acest capitol analizează practica unor artiști ca Robert Morris, Marion Baruch, Eva Hesse și Lynda Benglis, care contestă controlul formal și subliniază calitățile inerente ale materialelor folosite. Abordarea formalistă a lui Morris asupra materialelor industriale și utilizarea de către Baruch a fragmentelor textile „gata tăiate” din industria modei dezvăluie importanța procesului artistic în lucrările conceptuale, abstracte, și se concentrează pe forța gravitației, pe modul în care materialele interacționează cu spațiul înconjurător. Lucrările organice din latex și fibră de sticlă, prezintă rezistența Evei Hesse la orice încercare de a crea categorii istorice ale artei. Ciclurile de repetiții arată puterea și implicarea artistei în procesul de lucru, capacitatea ei de a împinge materialele dincolo de limitele lor. Așa cum se poate observa și în lucrările lui Hesse, nodurile lui Benglis sunt lipsite de rigiditatea ordinii geometrice. Realizate din latex colorat, acestea reînvie decorativul și evocă o senzualitate și o fluiditate care sfidează standardele stricte ale artei esențialiste.

• 6 / **Sculptura obiect vs sculptura acțiune** / Franz Erhard Walther / Lygia Clark. În acest capitol se evidențiază potențialul de interacțiune și de transformare al operei de artă în lucrările performative ale lui Franz Erhard Walther prin introducerea conceptului de „situație de stocare” versus „situație de acțiune”. Lucrările Lygiei Clark ilustrează perfect ideea că formele

geometrice pot deveni un mediu de comunicare emoțională și senzorială, iar geometria obiectivă poate fi reinterpretată prin experiența fizică și participativă, transformându-se astfel în ceva viu și imprevizibil. Prin abordările performative dezvoltate, Clark și Walter creează sculpturi care pot fi atinse, purtate și simțite și care redefinesc conceptele tradiționale de obiect, formă, expoziție, autor și experiență estetică unde privitorul devine parte a operei de artă.

• 7 / **Spațiu geometric, spațiu abstract, spațiu poetic - spații construite din straturi de țesătură** / Richard Tuttle

Acest capitol analizează natura intimă și vulnerabilă a lucrărilor abstracte și poetice ale lui Richard Tuttle. Imperfecțiunea deliberată evidențiază procesul și fragilitatea materialului, plasând adesea lucrările sale în zone marginale. Tuttle prezintă instalații care explorează și pun la îndoială cadrul de bază al picturii și parametrii spațiali ai sculpturii în încercarea sa continuă de a contesta pânza și rezistența sa la toate mediile specifice.

• 8 / **Studii de caz**

/ Anni Albers – Țesături geometrice între experiment, artă și design

Analiza angajamentului artistei cu textilele, culoarea și linia. Anni Albers reprezintă o referință esențială în arta textilelor, combinând practica tradițională și grafica modernă și manifestând un interes deosebit pentru arhitectură și spațiu. Ea creează motive abstracte sau geometrice inspirate din constructivismul rus.

/ Louise Bourgeois – Explorarea relației dintre geometrie și domesticitate

Louise Bourgeois folosește țesături textile și materiale diferite pentru a explora teme legate de traumă și vindecare, explodând simbolismul personal și pe cel al „peisajului moale”. În sculpturile din pânză, materialele devin metafore pentru rezistența emoțională și psihologică.

/ Rosemarie Trockel – Geometria ca instrument de contestare a rolurilor tradiționale de gen. În această secțiune am examinat critica asupra ierarhiilor artistice și a genului. Prin lucrările tricotate și temele domestice ale lui Trockel sunt subliniate criticile aduse unei lumi artistice dominate de bărbați.

• 9 / **Cadre. Intervenții geometrice pe șervete de masă** / Atelierul

Acest capitol se concentrează pe practica artistică personală, în mod special pe intervențiile geometrice asupra obiectelor din spațiul domestic, precum șervetele de masă. Anularea relațiilor de putere și dezvoltarea unor structuri liniare, non-ierarhice, au loc folosind geometria ca punct comun de organizare și auto-reflexie. Capitolul explorează tensiunea dintre materialele moi, fluide și formele geometrice aspre, investigând diferite moduri de reprezentare a geometriei prin structuri repetitive, explorând granițele dintre spațiul privat și cel public.

• 10 / **Concluzii**

Concluziile sunt legate de practica artistică personală în relație cu cea a artistelor și artiștilor prezentați, recunoscuți pentru lucrările abstract-geometrice care combină sculptura, pictura și instalația, transformând o gamă diversă de materialele textile în vectori ai expresiei artistice. Am considerat sintagma *Structuri fluide* ca fiind specifică practicii personale, încadrându-se în mediul definit ca *Soft Sculptures*. Răspunzând la întrebarea principală a cercetării, geometriile înțelese ca „spații de rezistență” atât în practica mea, cât și în cea a artiștilor incluși în această cercetare subliniază în cele din urmă un tărâm conceptual abstract-geometric în care materialele textile sunt utilizate într-o expresie volumetrică. Această practică artistică este legată de conceptul de „rezistență” prin punerea în aplicare a unui limbaj propriu materialului folosit, care este fie modelat și adaptat de artist, fie afectat în alt mod de forțe externe precum gravitația. Structurile fluide au caracteristici intrinseci, cum ar fi agenția materialului (spre deosebire de sculptura tradițională, care impune o intervenție asupra materialelor dure, sculpturile moi permit un joc dinamic între control și abandon) sau interacțiunea cu forțele externe (introducerea unui element de imprevizibilitate și transformare, permițând materialelor să interacționeze cu forțe aflate în afara controlului artiștilor, îmbrățișând efemeritatea și schimbarea). Aceste proprietăți pot fi utilizate din punct de vedere conceptual fie pentru a evada,

fie pentru a submina normele și clasificările, pornind de la faptul că, chiar și în sfera artistică, ele se sustrag oricărei clasificări artistice clare, nefiind nici sculptură clasică, nici pictură, nici desen.

„Rezistența” reprezintă o temă centrală în structurile fluide și în sculptura moale, exprimată prin capacitatea materialelor de a absorbi, a se adapta și a se transforma. Prin orizontalitate, non-ierarhie și rezistență, structurile fluide oferă un mediu pentru explorarea unor teme esențiale ale societății contemporane.

Concluziile tezei reiterează argumentul central că geometria poate reprezenta un „spațiu de rezistență” împotriva structurilor de putere și a mediilor dominante, folosind abstracția geometrică și calitățile inerente ale textilelor pentru a contesta structuri sociale, culturale și artistice rigide.

Analizarea artiștilor studiați și a lucrărilor lor, demonstrează modul în care aceștia au folosit tehnici și materiale neconvenționale și subliniază potențialul acestei abordări artistice de a oferi comentarii critice asupra problemelor de gen, domesticitate, dinamica puterii și narațiunile istorice ale artei tradiționale, rolul fluidității, non-ierarhiei și subversivitatea formelor tradiționale.

Contribuția personală a acestei cercetări doctorale constă în explorarea și articularea unei abordări specifice creării de „spații de rezistență” prin sinteza structurilor fluide și a intervențiilor geometrice, în special în contextul spațiilor domestice și de gen. Practica artistică personală, care implică experimentarea lucrului cu materiale fluide, în special materiale textile, oferă o perspectivă contemporană asupra potențialului instalațiilor textile de a contesta normele sociale și culturale, bazându-se atât pe experiențele personale, cât și pe un cadru istoric și teoretic mai extins al artei. Cercetarea oferă o perspectivă critică diferită asupra relației dintre geometrie, fluiditate, domesticitate și rezistență, bazată pe explorările artistice personale și informată de munca altor artiști relevanți. Teza analizează tensiunea dintre principiile geometrice abstracte și proprietățile tactile ale textilelor, pornind

de la problematici de gen, pentru a crea o înțelegere nuanțată a modului în care arta poate funcționa ca o forță critică și transformatoare atât în sfera personală, cât și în sfera publică.

Bibliografie selectivă

ALBERRO, Alexander, *Abstraction in Reverse*, The University of Chicago Press, Ltd., London, 2017

ALBERS Anni: *On Designing*, Wesleyan University Press; 2nd Edition, January 1, 1961

ALBERS, Anni. Nicholas Fox Weber, Manuel Cirauqui. *On Weaving: New Expanded Edition*, Princeton University Press, 2017

BACHMANN, Ingrid (Ed.), SCHEUING, Ruth (Ed.). 1998. *Material Matters: The Art and Culture of Contemporary Textiles*. YYZ Books. Toronto, Canada.

BAL, Mieke. *Louise Bourgeois' Spider. The Architecture of Art Writing*. 2001. University of Chicago Press.

BARRETTE, Bill. *Eva Hesse. Sculpture*. 1989. Rizzoli International Publications: New York.

BARNETT, Pennina. *Textures of Memory. The Poetics of Cloth*, 1999, Nottingham: Angel Row Gallery

BISHOP, Claire. *Installation Art: A Critical History*. 2005. Routledge: New York.

BRANDAUER, Aline Chipman, Harmony Hammond and Ann Wilson. *Agnes Martin: Works on Paper*, Santa Fe, NM: Museum of Fine Arts, Museum of New Mexico, 1998. Paperback.

BUTLER, Judith. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. 2nd ed., Routledge, 1999

CHICAGO, Judy. *Beyond the Flower: The Autobiography of a Feminist Artist* (1975; New York: Viking, 1996)

DE ZEGHER, Catherine and TEICHER, Hendel. 3 x Abstraction: New Methods of Drawing by Hilma af Klint, Emma Kunz, and Agnes Martin, Yale University Press, 2005

DELEUZE, Gilles. Relationship between Philosophy, Science and Art

GETSY, J David. Abstract Bodies, sixties sculpture in the expanded field of gender, Yale university press new haven and london, 2015

GIONI, Massimiliano and TENCONI, Roberta. The Great Mother. Skira Editore. Fondazione Nicola Trussardi. 2015

GRUBINGER, Eva and HEISER, Jörg. (EDS.). Sculpture Unlimited. Sternberg Press, 2011.

HUDSON, Suzanne Perling. Agnes Martin: Night Sea, Afterall Books, 2016

JAKUBOWSKA, Agata and RADOMSKA, Magdalena. Horizontal Art History and Beyond, Revising Peripheral Critical Practices, First published 2023, by Routledge, 605 Third Avenue, New York, NY 10158

KRAUSS, Rosalind. Grids, in The Originality of the Avant-Garde and Other Modernist Myths, Cambridge: MIT Press, 1985

KRAUSS, Rosalind. The Originality of the Avant-Garde and Other Modernist Myths, The MIT Press, 1986

LIND, Maria, Abstraction (Whitechapel: Documents of Contemporary Art), Whitechapel Gallery London, The MIT Press Cambridge, Massachusetts, Paperback – February 1, 2013

LIPPARD R. Lucy. Sweeping Exchanges: The Contribution of Feminism to the Art of the 1970s, Art Journal , Autumn - Winter, 1980, Vol. 40, No. 1/2, Modernism, Revisionism, Plurism, and Post-Modernism (Autumn - Winter, 1980)

MEILACH, Z.Dona. Soft Sculpture and Other Soft Art Forms, With Stuffed Fabrics, Fibers, and Plastics

MICHELSON Annette, Agnes Martin: On a Clear Day, Abrams, 1993

MORRIS, Robert. Notes on Sculpture, Reprinted in Continuous Project Altered Daily: The writings of Robert Morris Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 1993

OSBORNE, Roy. Richard Tuttle, Catalogue Raisonne. Complete Artworks, Editura Lulu.com, 2021

PARKER, Rozsika. *The subversive stitch: embroidery and the making of the feminine*. London: Women's Press, 1984

PIOTROWSKI, Piotr. *Toward a Horizontal History of the European Avant-Garde in European Avant-Garde and Modernism Studies*, edited by Sascha Bru and Peter Nicholls, Berlin, 2009

PRINCENTHAL, Nancy. *Agnes Martin Her life and art*, Thames & Hudson, 2018

SANDLER, Irving. *Art of the Postmodern Era: From the Late 1960s to the Early 1990s*. Boulder, Colorado: Westview Press, 1996

STAUFFER, Marie Theres. *Utopian Reflections, Reflected Utopias: Urban Designs by Archizoom and Superstudio*. Architectural Association London, 2002.

TUTTLE, Richard. *Complete Interviews 1970-2022*, Edited by Dieter Schwartz, Editura Walther Konig Dap, 2024

VAN ASSCHE, Christine. *Mona Hatoum*, edited by Christine van Assche and Clarrie Wallis, Tate Publishing, London, 2016

WARD, Lucinda. 2009. *Soft Sculpture*. Parkes, ACT, Australia: National Gallery of Australia

WHITE, Michelle. *Mona Hatoum: Terra Infirma*. With contributions by Anna C. Chave, Adania Shibli and Rebecca Solnit, Published by Menil Foundation, distributed by Yale University Press, 2017